

MÜNZİR b. AMR

(Mart 623) Resûlullah tarafından Kureyş'in Suriye'den gelen kervanına karşı gönderilen Hz. Hamza seriyesinde bulundu; Bedir ve Uhud savaşlarına da katıldı.

Hız. Peygamber, Münzir'i Uhud Gazvesi'nden yaklaşık dört ay sonra İslâm'ı anlatmak üzere yetmiş kişilik heyetin başında Âmir b. Sa'saa kabilesine gönderdi. Heyet Bi'rîmaûne'de konakladı. Bu sırada kabile reisi Ebû Berâ Âmir b. Mâlik'in Resûl-i Ekrem'e kin besleyen yeğeni Âmir b. Tufoyl, Benî Süleym kabilesinin bazı kollarını harekete geçirerek heyete saldırdı; Münzir arkadaşlarıyla birlikte bu saldırıda şehid oldu (Safer 4 / Temmuz 625). Bi'rîmaûne'de kendisine eman verilmesini kabul etmeyip savaşarak öldüğü için Resûlullah Münzir hakkında "el-mu'nîk li-yemût" (ölümüne süratle koşan) tabirini kullanmış ve bu söz ona lakap olmuştur. Bâkîllânî'nin Hz. Peygamber'in kâtipleri arasında zikrettiği Münzir b. Amr'dan zayıf bir isnadla, Resûlullah'ın iki şehit secdesini selâm vermeden yaptığına dair bir hadis rivayet edilmiştir (İbn Hacer, VI, 218).

BİBLİYOGRAFYA :

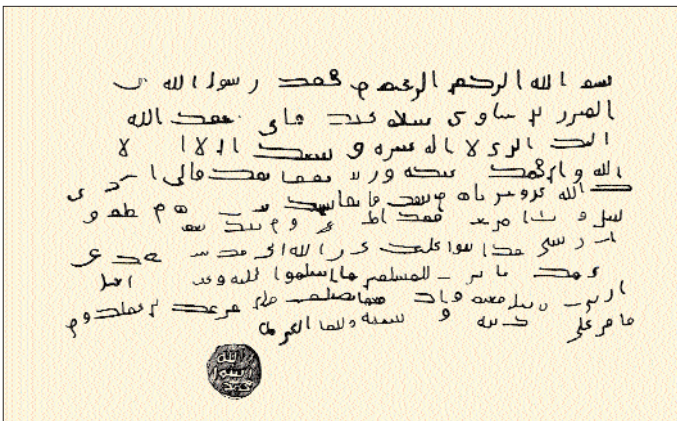
Müsned, III, 196; Buhârî, "Meğâzî", 28; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 3-4, 9, 168, 347, 348, 353; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Beyrut 1391/1971, III, 193-195; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, II, 51-54; III, 123, 555, 567, 614; IV, 225; VIII, 397; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 118, 269-270, 422-423, 426; Belâzürî, *Ensâb*, s. 250, 252, 375; Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve* (nşr. Abdülmü'tî Kal'acî), Beyrut 1405/1985, III, 342-343; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 1449-1451; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 269-270; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, XVI, 320; XVII, 130-131; İbn Hacer, *el-İşâbe*, VI, 217-218; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttübü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 108-109; İbrâhîm Abdurrahman, "Kâdetü'n-nebî", *ME*, LV (1982), s. 634-635.

YUSUF ZİYA KESKİN

MÜNZİR b. HÂRİS

(bk. EŞEC el-ABDÎ).

Hız. Peygamber'in Münzir b. Sâvâ'ya gönderdiği mektup (M. Hamîdullah, s. 147)

MÜNZİR b. SAÎD

(bk. BELLÛTÎ).

MÜNZİR b. SÂVÂ

(المندر بن ساوى)

Münzir b. Sâvâ (Sâvî) b. Ahnes
b. Beyân b. Amr
ed-Dârimî el-Abdî el-Esbezi

Hız. Peygamber'in gönderdiği İslâm'a davet mektubuyla müslüman olan Bahreyn emîri.

Adnânîler'in Temîm kabilesine mensup-tur. İsim zincirinde yer alan Abdî nisbesinden dolayı Abdülkays'tan olduğu ileri sürülürse de bu doğru değildir; anılan nisbe dedelerinden Abdullah b. Zeyd'in taşıdığı Esbezi (Far. esb "at") nisbesinin Bahreyn'deki Esbez adlı yerden veya bu bölgedeki Esbeziyyûn denilen ata tapan bir topluluktan geldiği rivayet edilir (Belâzürî, s. 113). Münzir b. Sâvâ'nın kaynaklarda "melikü'l-Bahreyn, sâhibü'l-Esbez, hâkimü Hecer" şeklinde nitelendirilmesinden o dönemde Sâsânî hâkimiyetindeki Bahreyn'de yetki ve hüküm sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Mecüsîlik, Yahudiilik ve putperestliğin yaygın olduğu Bahreyn'de, Sâsânî İmparatorluğu'nun diğer bazı eyaletleri gibi İrânî valinin yanında etnik unsurlar dikkate alınarak Dârim kabilesi reisi Münzir b. Sâvâ gibi mahallî emîrlerden biri ikinci bir idareci olarak görevlendiriliyordu. Temîm, Abdülkays ve Bekir b. Vâil başta olmak üzere Bahreyn'in özellikle çöl kesiminde yaşayan Arap kabilelerinin denetiminden sorumlu olan Münzir b. Sâvâ, bölgenin ve Muşakkar panayırının idaresinde her ne kadar Sâsânî valisine ve merkezî otoriteye bağlıysa da müstakil hareket edebiliyordu. Onun Hz. Peygamber'den İslâm'a davet mektu-

bu aldığı sırada işten el çektilmiş durumda olmasına rağmen bölgedeki etkinliğini ve buradaki Araplar'ı temsil etmeyi sürdürdüğü görülmektedir (Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 140). Bir rivayete göre Resûl-i Ekrem, Kısra II. Hüsrev Pervîz'e davet mektubunu da onun vasıtasıyla yollamıştır (Muhammed b. Abdülbâkî ez-Zürkânî, III, 408-409).

Hız. Peygamber, Hudeybiye'den döndükten sonra önemli devlet ve bölge yöneticilerine İslâm'a davet mektupları gönderdiğinde bir mektup da Münzir b. Sâvâ'ya yolladı. Münzir'in İslâm'a girmesini tavsiye eden bu ilk mektubun gidiş tarihi ihtilâflıdır ve bunun sebebi Münzir'e birden fazla mektup yollanması olmalıdır. Resûlullah ona evvelâ İslâm'a davet maksadıyla, ardından idareci sıfatıyla birden fazla mektup göndermiştir. Muhammed Hamîdullah bunların sayısını sekiz olarak veriyorsa da (*İslâm Peygamberi*, I, 411) içlerinden bir kısmının tek bir mektubun ayrı rivayetlerle nakledilen farklı pasajları olması muhtemeldir.

Resûl-i Ekrem'in mektubunu alan Münzir, Alâ b. Hadramî ile yaptığı uzun görüşmelerden sonra, "Hem dünya hem âhirete elverişli buldum" diyerek İslâm'a girmiş ve bunu bir mektupla Resûlullah'a bildirmişti. Ardından gönderdiği diğer bir mektupla halkı İslâm'a çağırdığını ve bir kısmına kabul ettirdiğini haber vererek eski dinlerinde kalanlara ne yapacağını sorduğu (İbn Sa'd, I, 263), Hz. Peygamber'in de onlardan cizye almasını istediği bilinmektedir (Belâzürî, s. 116-117; Taberî, III, 29). Daha sonra Resûlullah Münzir'den İslâm öncesindeki görevini sürdürmesini istemiş (Hamîdullah, *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, s. 146) ve o tarihten itibaren kendisinden İslâm tarihi kaynaklarında "âmîlül-Bahreyn" unvanıyla bahsedilmiştir. İslâm'ın Bahreyn bölgesinde yayılmasına büyük katkısı olan Münzir b. Sâvâ, Hz. Peygamber'in irtihalinden çok kısa bir süre sonra ve henüz ridde olayları patlak vermeden önce vefat etti. Onun bir heyetle birlikte Medine'ye gelerek Resûl-i Ekrem'le görüştüğüne, dolayısıyla sahâbî olduğuna dair rivayet (İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 302-303), Eşec el-Abdî diye tanınan Bahreynli Münzir b. Âiz b. Hâris ile karıştırılması sebebiyle doğru değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre*, Kahire, ts. (Dârü'l-fikr), IV, 1430, 1463; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, I, 263, 276; IV, 360; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 77, 265; Belâzürî, *Fütûh* (Fayda), s. 113, 116-117, 121; Yâkûbî, *Târîh*, I, 270; II, 78, 82, 122; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 645; III, 29, 137, 301; IV, 79-81;

Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 171-172, 347-349; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 210, 215, 230, 298, 352, 368; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), V, 267, 302-303; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 459-460; Muhammed b. Abdülbâkî ez-Zürkânî, *Şerhu'l-Mevâhib*, Kahire 1854, III, 408-409; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 140, 411; a.mlf., *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, Beyrut 1403/1983, s. 144-148, 151-153; a.mlf., *Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu* (trc. Mehmet Yazgan), İstanbul 1990, s. 83-101; Âbidin Sönmez, *Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Mektupları*, İstanbul 1984, s. 158-171; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtübü'l-idâriyye* (Özel), II, 260, 269, 275; III, 72; M. J. Kister, "al-Mundhir b. Sâwâ", *El'* (İng.), VII, 570-572.

AHMET ÖNKAL

MÜNZİRİ

(المنذري)

Ebû Muhammed Zekiyüddin Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh el-Münzirî (ö. 656/1258)

Hadis hâfızı.

1 Şâban 581'de (28 Ekim 1185) Kahire'de (Fustat) doğdu. Ailesi aslen Suriyelidir. Babası oğlunu on yaşına girince hadis meclislerine götürerek hadis dinlemesini sağladı, bir yıl sonra babası ölünce de bu dersleri bırakmadı. Önceleri Hanbelî iken Şâfiî mezhebine mensup hocalardan Şâfiî fıkıhı okuyunca bu mezhebi tercih etti. İskenderiye, Harran, Ruha, Gazze, Dimaşk, Kudüs gibi ilim merkezlerine defalarca seyahat ederek ve Mısır'ın muhtelif şehirlerini dolaşarak âlimlerden ders aldı. Cemmâîfî, İbnü'l-Mufaddal, Ebû'l-Yümn el-Kindî, İbn Şâs, Muvaffakuddin İbn Kudâme, Fahrreddin İbn Teymiyye, Yâkût el-Hamevî, İbn Nukta, Bahâeddin İbn Şeddâd, İbnü'l-Fâriz, İbnü'l-Müstevfî, İbnü'l-Hâcib ve İbn Ebû'l-İsba' gibi âlimlerden faydalandı. Ayrıca kendileriyle görüşemediği Ruha, Halep, Musul, İrbil, Horasan, Hicaz ve Endülüslü 600 kadar muhaddis, fakih ve şairden eserlerini rivayet etmek üzere icâzet aldı. İcâzet aldığı hocaları arasında pek çok hanım bulunmaktaydı. 606'da (1210) hacetmek ve bazı âlimlerden faydalanmak üzere Hicaz'a gitti, aynı yıl Mısır'a dönerek hayatının önemli bir kısmını burada geçirdi. Yirmi yıl kadar hocalık yaptığı Kâmilîyye Dârülhadisi başta olmak üzere Sâlihiyye Medresesi ve Câmîu'z-Zâfirî'de ders verdi. Münzirî hadisi, hadis ilimlerini ve râvilerini çok iyi bilen bir muhaddis olduğundan Ebû'l-Berekât Abdurrahman b. Hasan ed-Dimyâtî, Ebû'l-Ganâm Müsâfir b. Ya'mur el-Cîzî ve Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdülvehhâb el-Küsî gibi hocaları; İbn Nukta, Ebû Abdullah Muham-

med b. Yûsuf el-Birzâlî gibi akranı; İbn Hallikân, İzzeddin Ahmed b. Muhammed el-Hüseynî, Ali b. Muhammed el-Yûnîni ve İbn Dakikül'îd gibi talebeleri de ondan faydalandı. Abdülmü'min b. Halef ed-Dimyâtî yıllarca onun derslerine devam etti; İzzeddin İbn Abdüsselâm da hadis meclislerinde bulunarak hadis rivayet etti. Münzirî, Ebû İshak eş-Şirâzî'nin *et-Tenbih*'ini on bir cilt halinde şerhederek fıkıh sahasındaki yetmişliğini ortaya koymak ve soranlara fetva vermekle beraber İzzeddin İbn Abdüsselâm Mısır'a gelip yerleşince ona duyduğu saygıdan dolayı bir daha fetva vermedi. 4 Zilkade 656'da (2 Kasım 1258) Kahire'de Kâmilîyye Dârülhadisi'nde vefat eden Münzirî, Mukattam tepesinin eteklerinde (Karâfe) defnedildi (ölümü üzerine yazılan mersiyeler için bk. Yûnîni, I, 250-253). Yaşadığı yüzyılın en meşhur hadis hâfızı kabul edilen Münzirî hadislerin sahih ve mevzû olanları ile hadislerdeki gizli kusurları (illet), müşkülleri bilmede, ihtiva ettiği hükümleri anlamada, mânasındaki incelikleri kavramada, râvilerin cerh ve ta'dilî ile onları tanımada üstün bir yere sahipti. Zehebî yaşadığı devirde ondan daha güçlü bir hadis hâfızının bulunmadığını, İbn Dokmak da devrinin hadis hâfızı sayıldığını belirtmektedir. Zâhidliğiyle tanınan İbn Dakikül'îd hocası Münzirî'nin ahlâkını överek kendisinin ondan daha âlim, fakat onun kendisinden daha zâhid olduğunu söylemekte, Zehebî ve Tâceddin es-Sübkî gibi biyografi yazarları da onun bu yönüne özellikle işaret etmektedir. Münzirî'nin genç yaşta ölen oğlu Muhammed de hadis öğrenmek için seyahatler yaparak pek çok hadis yazmıştır.

Eserleri. A) Hadis. 1. et-Terğib ve't-terhib. İhlâs, ilim, namaz, alım satım, edep, zühd, cennet ve cehennem gibi konularda dinin yapılmasını ve yapılmamasını istediği şeylere dair hadislerin genellikle *Kütüb-i Sitte*, İmam Mâlik'in *el-Muvaftâ'a*ı, İbn Hibbân ve İbn Huzeyme'nin *eş-Şâhih*'leri, Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ el-Mevsilî'nin *el-Müsned*'leri, Taberânî'nin üç *Mu'cem*'i ve Hâkim en-Nisâbü'rî'nin *el-Müstedrek*'i gibi hadis kaynaklarından seçilerek konularına göre yirmi beş bölüm halinde sıralanmasıyla meydana gelmiş olup senedlerde sahâbi dışındaki râviler zikredilmemiştir. Müellif sahih, hasen ve güvenilebilecek zayıflıktaki rivayetleri "an" harfiyle göstermekle yetinmiş, ayrıca hadisin sağlamlık derecesini belirtmemiştir. Zayıf olduğu anlaşılan rivayetleri de "an" harfiyle göstermekle beraber rivayetin sonunda ona ne ölçüde güvenilebileceğine

işaret eden mevkuf, mürsel, münkatı', garîb gibi değerlendirmeler yapmıştır. Mevzû, çok zayıf ve zayıf diye nitelenebilecek rivayetleri de "ruviye" kelimesiyle ifade etmiştir. Eser tertibi, kendine has bir metotla da olsa hadislerin güvenilirlik derecesinin belirtilmesi, az kullanılan bazı kelimelerin açıklanması, terğib ve terhib konusunda mükerrerleriyle birlikte 5472 hadisi ihtiva eden hacimli bir kitap olması gibi sebeplerle İslâm dünyasında şöhret kazanmıştır. Eser üzerinde şerh ve ihtisar türünden çeşitli kitaplar yazılmıştır. Şerhleri arasında Hasan b. Ali el-Feyyûmî (nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 627), Menûfî, Muhammed Hayât b. İbrâhim es-Sindî gibi âlimlerin *Şerhu't-Terğib ve't-terhib*'leri; muhtasarları arasında Ebû Yâsir Muhammed b. Ammâr el-Mısırî'nin *et-Takrîb fi'htisâri't-Terğib ve't-terhib*, İbnü'd-Deyrî diye anılan Muhammed b. Ebû Bekir es-Safedî'nin *et-Takrîb ilâ kitâbi't-Terğib ve't-terhib* (nşr. Mustafa Dîb el-Bugâ – Muhammed İsam Arrâr, I-II, Dimaşk-Beyrut 1411/1991), İbn Hacer el-Askalânî'nin 855 sahih rivayeti bir araya getirip râvileri hakkındaki görüşlerini kısaca belirttiği *Muhtasarü't-Terğib ve't-terhib li'l-Münzirî* (nşr. Muhammed Ali Subeyh, Kahire 1352/1933; nşr. Habîburrahman el-A'zamî v.dğr., Bombay 1380/1960; Beyrut 1401/1981, 1407/1987; nşr. Abdullah Haccâc, Kahire 1400/1979, 1402/1981, 1404/1983, 1409/1989; nşr. Muhammed el-Mecdüb, Kahire-Tunus 1400 ve *Tehzibü't-Terğib ve't-terhib* adıyla, Kahire 1413) adlı eserleri, Bahrak ve Ahmed b. Ali eş-Şerefi ez-Zimârî, Muhammed Yahyâ b. Emân el-Hindî gibi âlimlerin çalışmaları ve Abdülazîz b. Muhammed b. İbrâhim Âlü's-seyh'in *Kuhtü'ş-semer ve'uküdü'd-dürr min kelâmi seyyidi'l-beşerî* (Riyad 1407/1987), Yûsuf el-Kardâvî'nin notlar ve fihristler ekleyerek hazırladığı *el-Muntekâ min Kitâbi't-Terğib ve't-terhib li'l-Münzirî'si* (I-II, Devha 1406-1409/1986-1989; Mansûre 1414/1993) anılabilir. Ahmed b. Ebû Bekir el-Büsîrî *Tuhfetü'l-hâbib li'l-hâbib bi'z-zevâ'id 'ale't-Terğib ve't-terhib* adlı eserini, yine kendisine ait *İthâfü'l-hıyere*'den ve Şehredâr b. Şirûye ed-Deylemî'nin *Müsnedü'l-Firdevs*'inin zevâidinden derlediği hadislerle *et-Terğib ve't-terhib*'e bir zeyl olarak kaleme almıştır. Nâcî lakabıyla bilinen Ebû İshak İbrâhim b. Muhammed ed-Dimaşkî, *et-Terğib ve't-terhib*'de gördüğü bazı hataları esere ilâve ettiği bilgilerle beraber 'Ucâletü'l-ımlâ'î'l-müteyessira mine't-teznîb 'alâ mâ vaқа'a li'l-hâfızı'l-Mün-